

Sygn. akt: I ACa 1321/12

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

<b>Przewodniczący:</b>	<b>SSA Alicja Myszkowska</b>
<b>Sędziowie:</b>	<b>SSA Hanna Rojewska</b> <b>SSO del. Jarosław Pejta (spr.)</b>
Protokolant:	st. sekr. sądowy Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **H. G. i A. G.**

przeciwko **R. B. (1)**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 12 września 2012 r. sygn. akt I C 1511/11

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza solidarnie od powodów H. G. i A. G. na rzecz R. B. (1) kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za postępowanie apelacyjne.**

Sygn. akt I ACa 1321/12

## UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 września 2012 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił powództwo H. G. i A. G. przeciwko R. B. (1) o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na rzecz powodów H. G. i A. G. udziału wynoszącego 1/2 we własności nieruchomości położonej we wsi K. w gminie G., w powiecie (...), w województwie (...) o powierzchni 17 arów 52 m<sup>2</sup>, zabudowanej domem murowanym, czteroizbowym o powierzchni użytkowej 90 m<sup>2</sup> oraz murowanym budynkiem gospodarczym, stanowiącą działkę oznaczoną numerem ewidencyjnym (...). W pkt 2 wyroku Sąd zasądził od powodów H. G. i A. G. solidarnie na rzecz pozwanego R. B. (1)

kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz w pkt 3 nie obciążył powodów H. G. i A. G. w pozostałej części kosztami procesu.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie następujących ustaleń faktycznych.

Powodowie H. G. i A. G. w dniu 30 lipca 2003 roku darowali córce i zięciowi R. B. (1) wyżej opisaną nieruchomości. W akcie notarialnym została ustanowiona na rzecz powodów nieodpłatnie dożywotnia służebność polegająca na prawie korzystania z dwóch izb od południowo-wschodniej strony domu i wspólnego korzystania z łazienki.

W dniu 15 stycznia 2010 roku Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim orzekł rozwód obdarowanych.

Pozwany pod koniec 2009 roku wyprowadził się z domu, w którym zamieszkiwał wraz z żoną, córką i teściami. Nieporozumienia pomiędzy pozwanym, a H. G. pojawiły się i narastały po rozwodzie małżonków R. B. (1) i R. B. (2). Pomiędzy stronami dochodziło do konfliktów na tle majątkowym, ujawniły się w toku postępowania o podział majątku dorobkowego małżonków B.. Postępowanie to zostało zawieszono na skutek toczącego się niniejszego postępowania. Podczas pobytu pozwanego na terenie posesji powodów dochodziło do spięć, wymiany zdań, zarówno pozwany, jak i powód H. G. wypowiadali obelżywe słowa wobec siebie.

Z tych powodów w listopadzie 2010 roku miała miejsce pierwsza interwencja policji, następnie stosunki pomiędzy pozwanym a powodem H. G. tak się zaostrzyły, że konieczne były kolejne interwencje policji. Konflikt pomiędzy pozwanym, a H. G. ograniczał się do wzajemnych przepychanek, używania wobec siebie wulgarnych słów oraz utrudniania R. B. (1) wstępu na posesję i do domu.

Pismem z dnia 20 października 2011 roku powodowie złożyli pozwanemu oświadczenie o odwołaniu darowizny.

Powodowie wszczęli postępowania karne przeciwko pozwanemu z oskarżenia prywatnego. W dniu 20 stycznia 2011 roku wpłynął do Sądu Rejonowego w Radomsku akt oskarżenia H. G. skierowany przeciwko R. B. (1) o używanie słów wulgarnych i obelżywych w stosunku do H. G.. W dniu 12 października 2011 roku Sąd Rejonowy w Radomsku II Wydział Karny w tej sprawie warunkowo umorzył postępowanie karne. W tym samym czasie wpłynął do Sądu Rejonowego w Radomsku również akt oskarżenia R. B. (2) skierowany przeciwko R. B. (1) o pomówienie i zniewagę w stosunku do R. B. (2). W niniejszej sprawie strony zawarły ugodę.

Na podstawie powyższych ustaleń sąd okręgowy uznał powództwo oparte na art. 898 § 1 k.c. za bezzasadne.

Sąd okręgowy powołując się na orzecznictwo w tym zakresie, wskazał na charakter pojęcia "rażąca niewdzięczność", mającego podstawowe znaczenie dla oceny skuteczności dokonanego odwołania darowizny. Stwierdził, iż powodowie spełnili wprawdzie wymóg formalny z art. 900 k.c., odwołując pismem, dokonaną na rzecz pozwanego darowiznę, powołując się na rażącą niewdzięczność, jednak w ocenie sądu pierwszej instancji brak jest przesłanek do uznania zachowania obdarowanego za rażąco naganne pozwalające na odwołanie darowizny. Pomiędzy stronami wielokrotnie dochodziło do konfliktów w trakcie których były wypowiadane obelżywe słowa zarówno przez powodów jak i pozwanego. W tej sytuacji nie można takiemu zachowaniu pozwanego przypisać cech rażącej niewdzięczności, jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, iż konflikty te miały podłoże majątkowe, a toczące się postępowania karne z oskarżenia prywatnego i ich wynik w ocenie Sądu nie mogą przesądzać o rażącej niewdzięczności.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wnieśli powodowie, zaskarżając wyrok w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili naruszenie prawa materialnego, tj. art. 898 § 1 k.c. przez błędną jego wykładnię i w konsekwencji jego niezastosowanie, tj. błędne zrozumienie jego treści z pominięciem wykładni funkcjonalnej, celowościowej poprzez przyjęcie, iż pozwany swoim zachowaniem nie dopuścił się wobec powodów rażącej niewdzięczności, w sytuacji, gdy pozwany dopuścił się popełnienia czynów zabronionych względem powodów.

W związku z powyższym wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa

procesowego, za obie instancje, ewentualnie uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie strony powodowej zachowanie pozwanego i popełnienie czynu zabronionego względem powodów nosi znamiona rażącej niewdzięczności. Nietrafność dokonanej przez sąd I instancji subsumcji stanu faktycznego pod wskazaną normę prawną, nie doprowadziło do stwierdzenia rażącej niewdzięczności po stronie obdarowanego, uzasadniającej skuteczne odwołanie darowizny i w konsekwencji uprawniającej do zobowiązania pozwanego do powrotnego przeniesienia własności przedmiotu darowizny.

W stosunku do pozwanego, R. B. (1), zostało warunkowo umorzone postępowanie karne wyrokiem Sądu Rejonowego w Radomsku z dnia 12 października 2011 roku. Warunkowe umorzenie postępowania oznacza obalenie domniemania niewinności. Uznanie winy pozwanego potwierdza bezsprzecznie fakt, iż pozwany dopuścił się popełnienia czynów zabronionych względem powodów, co skutkować winno uznaniem zachowania pozwanego jako rażąco niewdzięcznego.

Ustawodawca nie sprecyzował pojęcia „rażąca niewdzięczność” pozostawiając jego ocenę sądowni. Ocena ta musi natomiast uwzględniać zróżnicowane sytuacje życiowe i odnosić się do konkretnych okoliczności każdej sprawy. Powyższe stanowiło podstawę do sformułowania w orzecznictwie tezy o charakterze generalnym, że cechą wspólną wszystkich zaszłości, które kwalifikują postępowanie obdarowanego w kategoriach „rażącej niewdzięczności” jest zachowanie, które darczyńca odczuwa wysoce ujemnie i które polega na naruszeniu podstawowych obowiązków ciążących na obdarowanym względem darczyńcy (z uwzględnieniem istniejących stosunków rodzinnych) oraz jego krzywdzeniu, a ponadto nacechowane jest złą wolą obdarowanego. Ustawodawca nie sprecyzował pojęcia „rażąca niewdzięczność”, gdyż jest to niemożliwe z uwagi na zróżnicowane sytuacje życiowe, posłużył się formułą ogólną, pozostawiając sądowni ocenę na podstawie konkretnych okoliczności sprawy. Według ugruntowanego w orzecznictwie stanowiska za niewdzięczność przyjmuje się świadome naruszenie podstawowych obowiązków ciążących na obdarowanym względem darczyńcy, krzywdzące darczyńcę.

W ocenie powodów dokonanie przestępstwa względem darczyńców stanowi w okolicznościach niniejszej sprawy o rażącej niewdzięczności obdarowanego, w rozumieniu art. 898 § 1 k.c.

### ***Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.***

Apelacja powodów jest bezzasadna.

Sąd apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne dokonane przez sąd okręgowy w niniejszej sprawie. Są one prawidłowe i znajdują pełne odzwierciedlenie w materiale dowodowym zebranym w sprawie. Wskazać w tym miejscu należy, iż sąd apelacyjny oddalił wniosek dowodowy zgłoszony na rozprawie apelacyjnej o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków E. W. i I. B. na okoliczność motywów i intencji postępowania pozwanego w stosunku do powodów oraz okoliczności powstania obrażeń stawu kolanowego u pozwanego. W ocenie sądu apelacyjnego okoliczności sporne w przedmiotowej sprawie zostały już dostatecznie wyjaśnione a powoływane okoliczności, które zgłaszanymi dowodami miałyby zostać udowodnione, nie mają dla rozstrzygnięcia sprawy istotnego znaczenia, w szczególności biorąc pod uwagę, iż zawnioskowani świadkowie nie byli obecni w trakcie zdarzeń do których dochodziło między stronami. Podkreślić również należy w tym miejscu, iż powodowie w swej apelacji nie kwestionują stanu faktycznego ustalonego przez sąd okręgowy. Wśród zarzutów apelacyjnych nie znalazły się żadne, dotyczące naruszenia prawa procesowego. Nie zarzucono sądowni okręgowemu błędowi w ustaleniach faktycznych, czy przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów. Można zatem stwierdzić, iż fakty ustalone przez sąd okręgowy nie budziły wątpliwości powodów.

Przechodząc do oceny zarzutu naruszenia prawa materialnego, tj. art. 898 § 1 k.c. przez błędną jego wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, iż pozwany swoim zachowaniem nie dopuścił się wobec powodów rażącej niewdzięczności, należy stwierdzić, iż zarzut ten jest chybiony.

Należy podzielić argumenty sądu okręgowego w zakresie oceny stanu faktycznego z punktu widzenia ewentualnej rażącej niewdzięczności. Sąd apelacyjny w pełni akceptuje również rozważania prawne sądu pierwszej instancji na podstawie, których powództwo zostało oddalone.

Darowizna wytwarza stosunek etyczny między darczyńcą a obdarowanym, wyróżniający się obowiązkiem wdzięczności. Pogwałcenie tego obowiązku przez dopuszczenie się ciężkich uchybień opatrzone jest sankcją prawną, przewidzianą w art. 898 § 1 k.c., w postaci prawa odwołania darowizny. Warunkiem tego prawa jest, aby obdarowany dopuścił się względem darczyńcy rażącej niewdzięczności. Faktem jest, na co również wskazała strona apelująca, iż ustawodawca nie sprecyzował pojęcia „rażącej niewdzięczności”, gdyż jest to niemożliwe z uwagi na zróżnicowane sytuacje życiowe. Jednak pojęcie rażącej niewdzięczności zostało zdefiniowane zarówno w literaturze, jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Przyjmuje się, że pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpadają tylko takie czynności obdarowanego, które są skierowane przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze. Wyłączone są natomiast krzywdy czy przykrości wyrządzone w sposób niezamierzony, popełnione w uniesieniu czy rozdrażnieniu, zwłaszcza wywołane zachowaniem się darczyńcy. Czynny dowodzący niewdzięczności muszą świadczyć o znacznym nasileniu złej woli obdarowanego, na co wskazuje użycie przez ustawodawcę słów „rażąca niewdzięczność” (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 maja 1997 r. I CKN 117/97 LEX nr 137781). Niewdzięczne będzie każde zachowanie obdarowanego, niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę, przy czym aby zostało uznane za „rażąco niewdzięczne”, musi cechować je znaczne nasilenie złej woli, skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej.

W świetle art. 898 § 1 k.c. nie można abstrahować od przyczyn konfliktu między stronami. Pojęcie „niewdzięczności” wymaga analizy motywów określonych zachowań obdarowanego, w tym zwłaszcza tego, czy zachowania jego nie są powodowane czy wręcz prowokowane - wprost lub pośrednio - przez darczyńcę (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 1997 r. III CKN 170/97 LEX nr 50614).

Ustawodawca posługując się zwrotem niedookreślonym, pozostawił sądowi ocenę tego, czy konkretne zachowania mieszczą się w pojęciu rażącej niewdzięczności, przez pryzmat zwłaszcza norm moralnych oraz celów, jakie realizuje umowa darowizny.

Zarówno z przedstawionego przez strony materiału procesowego jak również ustaleń, poczynionych w toku postępowania dowodowego przez sąd pierwszej instancji nie wynika, aby zachowanie pozwanego względem powodów, chociaż niewłaściwe, zawierało znamiona rażącej niewdzięczności. Z ustaleń faktycznych jednoznacznie wynika, iż do konfliktu między stronami doszło po orzecznym rozwodzie i w trakcie trwania postępowania o podział majątku, między małżonkami B.. Sytuacja ta, co ustalił zresztą sąd okręgowy, doprowadziła do wzajemnych przepychanek pomiędzy stronami i używania wobec siebie słów wulgarnych oraz utrudniania R. B. (1) wstępu na posesję. Należy jednak podkreślić, iż nie były to zdarzenia o charakterze ciągłym, bowiem pozwany nie zamieszkiwał z powodami od 2009 r. a jedynie pojawiał się na terenie posesji i w domu w pewnych okresach czasu. Wzajemna niechęć po orzecznym rozwodzie i w trakcie sprawy o podział majątku, doprowadziła do tego, że dochodziło do nieporozumień. Strony nie potrafiły przejść obojętnie wobec siebie i jak to ustalił sąd pierwszej instancji, pretensje były wzajemne. Ustalone na podstawie zebranego materiału dowodowego zachowanie pozwanego (użycie obraźliwych słów wobec powodów, przepychanki), niewątpliwie jest naganne, ale czyny te były popełniane nierzadko w uniesieniu i rozdrażnieniu wywołanym również działaniem między innymi H. G.. Poza tym zdarzenia te miały charakter incydentalny. Nie mogą być uznane za rażącą niewdzięczność przykrości i krzywdy czynione impulsywnie. W świetle powyższego, zachowanie pozwanego, z całą pewnością nie zasługuje na akceptację, nie może jednak zostać uznane za przejaw rażącej niewdzięczności. Ustawa wymaga bowiem, aby niewdzięczność obdarowanego była rażąca, a więc wymaga, aby przybrała postać kwalifikowaną, którą charakteryzuje nasilenie złej woli i naganności zachowania się obdarowanego, a tych przymiotów, na podstawie ustalonego stanu faktycznego, zachowaniu obdarowanego R. B. (1) przypisać nie można.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.